

Ebre

## El Pinell de Brai, poble de gents generoses i solidàries

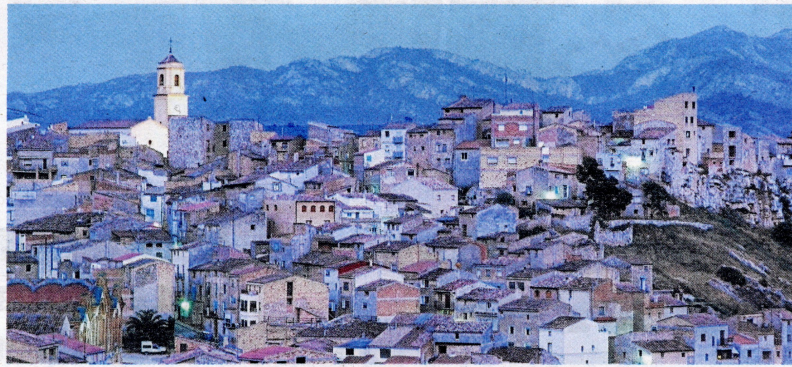


ANTON MONNER  
Cronista de Gandesa

**Crònica**

**Catedral del vi, joia del modernisme.** Un dels principals actius del municipi és l'edifici de la seua cooperativa, obra de Cèsar Martinell, deixeble d'Antoni Gaudí.

Sent un viatger medieval arribant de Gandesa, per la Via Edetària, les restes de la calçada romana mig destruïda mil anys abans, ja a la vista del Pinell, veuria una torre dalt d'un promontori de rocams encingletrats, amb els seus merlets defensius, i els murs fortificats que tancaven el nucli urbà apareixeria, el campanar d'espadanya de la seva església romànica, desapareguda pel segle XVI. Seria una vista bucòlica havent passat per l'estreta calçada entre Pàndols i Cavalls, amb voltes continuades i desnivells pronunciats, discorrent paral·lel al riu que neix a Puig Cavalier, que passant per la Fonteta i el Puntal de l'Os i arriba a les planures del poble, a la Venta de Leandro, i fa cap al riu Ebre. Tot estaria rodejat de boscos d'alzines ara desaparegudes i, per les clapetes treballades, veuria els pagesos trafegant i llaurant les terres i els pastors pasturant els ramats de cabres blanques i d'ovelles. Una imatge ben diferent de l'actual amb els rocams encingletrats però, al primer pla, domina l'esplendorosa edificació del seu celler cooperatiu, la Catedral del Vi, construït per Cèsar Martinell l'any 1918, avui orgull dels pinellans i pinellanes, i de tot el territori de les Terres de l'Ebre per ser un dels edificis més emblemàtics i visitat de Catalunya.



Panoràmica de la població del Pinell de Brai, a la Terra Alta. FOTO: JOAN REVILLAS

Els ilercavons, habitants protohistòrics del Pinell, al límit oriental del seu terme, entre Pàndols i Cavalls, partien amb els edetants, que s'estenien de cara a Gandesa i el Baix Aragó. Resta constància que els àrabs hi construïren el hussun –el castell– com així es ressenya a la Carta de Donació del comte Ramon Berenguer IV, a l'Orde del Temple, on apareix el topònim Pinell, dins els territoris del Castell de Miravet. Els seus habitants andalusins seguiren treballant les terres i pasturant els ramats.

L'any 1198 es signà la primera Carta de Poblament i nou anys

més tard la segona, amb la particularitat que els seus habitants havien d'aportar al senyor una quarta part de la caça, del senglar, el cérvol i la cabra hispànica que acredita la importància que tenia en temps medievals. Cal ressaltar que el rei Carles III va distingir la vila amb l'atribut de Fidelíssima, l'any 1766, per l'ajut que va rebre el seu pare Felip V durant la Guerra de Successió. Uns anys més tard, a la Guerra del Francès, el general Souchet, per l'amistat que mantenia amb l'alcalde de la vila, Francesc de Montagut, li va regalar un retaule per l'església. Durant la darre-

ra guerra civil, el recinte urbà va quedar pràcticament destruït pels bombardejos de l'aviació alemanya i italiana que lluitaren a favor del general Franco, durant la Batalla de l'Ebre.

Una particularitat a esmentar dels seus habitants, és la generositat i la solidaritat. Regenta en l'esperit popular la grandesa de ser el poble amb més donants de sang en tant per cent de Catalunya; tots els habitants vàlids s'hi aboquen solidàriament. També són abundants les aportacions a Càritas, o obres socials de tota mena, sense ser un poble ric econòmicament però sí socialment.

Per aquestes virtuts, la població mancada d'aigües potables, van construir l'any 1927 un dipòsit d'aigua de la Font del Broi canalitzant-la fins a la font al costat de l'església on la gent l'anava a buscar amb càntrils per al consum familiar, amb l'esforç i jornals de vila dels seus habitants. També per aquesta disponibilitat va ser el primer terme municipal de la Terra Alta que es va regar amb les aigües de l'Ebre, gràcies a l'afany de millorar les produccions agrícoles i la vida dels pagesos.

Però l'obra més important va ser la Catedral del Vi. Catorze famílies van iniciar e projecte l'any 1916, gràcies a l'ajuda que van rebre de la Mancomunitat i la predisposició de la resta de veïns.

El projecte del Sindicat Agrícola, com així se'l batejà, fou executat per l'arquitecte Cèsar Martinell, deixeble de Gaudí. I més va disposar de l'ornamentació ceràmica del fris que engalana la façana de 45 metres de llargada, obra de Xavier Nogués, amb al·legòrics dibuixos de veremadors, caçadors i oliers. Per dificultats econòmiques no es va poder acabar el dipòsit d'aigua, cilíndric, sostingut sobre pilars i revestit de rajoles de diferents colors que haurien donat més relleu a l'obra modernista. Avui resta com una joia del modernisme català.

El Pinell també és un poble de cultura. Des del 1995 es publica la revista Fatumer. La llicenciada en Geografia i Història, Antònia Serres, ànima d'aquesta publicació, ha complementat la història local amb set llibres que seran un instrument preuat, pel coneixement de la vida pinellana dels darrers dos-cents anys. Onomàstica, les feines de la gent, les indústries, els exiliats, històries, les destrosses de la guerra i imatges fotogràfiques. Cultura animada per un paisatge ple d'al·licients com la Memòria Històrica, la Via Verda o el riu Canaletes. Val la pena visitar aquest poble de la Catedral del Vi, amb bona restauració i moltes coses per veure.